

Abdülhalim Paşa

Süvari Mirlivâ

Abdülhalim Paşa, 1807 yılında Giresun'da doğmuştur. Babası Kayıkthane ocağında sandalçı Sakaoğlu Ali'dir. Gümrükçü Osman Paşa'nın himayelerinde sibyan mektebinde tahsile başlamış, 1818'de Enderun'un Kiler-i Hassa Ocağı'na alınmıştır. Burada bulunduğu sırada haftân akçesi adıyla 85 kuruş salıye, ayrıca beratiye, nisaniye ve ramazaniye adlarıyla da yirmişer kuruş almış, padişahın doğum yıldönümlerinde doğum günü hediyesi olarak da çeşitli ihسانlara nail olmuştur. Enderun'da hafız olmanın yanında binicilik eğitim alan Abdülhalim Paşa, 1826'da kurulan Âsakir-i Nizamiye Süvari Bölüğü'ne sırasıyla nefer, onbaşı vekili, çavuş vekili, çavuş, daha sonra da yüzbaşı, 1828'de Süvari Sipahi Alayı'na kaymakam ağa, 1829'da 900 kuruş maaş, on iki nefer tayinatıyla kaymakam olmuştur. 1829 Osmanlı-Rus Harbi'nde sonradan sadrazam olan Reşid Paşa ve İşkodralı Mustafa Paşa'nın maiyetinde Aydos, Şumnu, Silistre, Rusçuk, Sofya ve Kızanlık taraflarındaki savaşlara katılmıştır. 1832'de

Kavalalı vak'alarında bulunduktan sonra çıkan İşkodra isyanını bastırmaya memur edilmiştir. Paşa, bu isyanı başarıyla bastırmıştır.

1834'te miralay olan Abdülhalim Paşa'ya bir de altın madalya verilmiştir. Bu sırada çıkan Trablusgarp isyanını bastırmaya memur edilen Kaptan-ı derya Çengeloğlu Tahir Paşa'nın emrinde alayı ile beraber Libya'ya gitmiştir.

Çok cesur ve gözü pek olan Abdülhalim Paşa, Trablusgarp'ta da başarılı hizmetlerde bulunmuş ve buna karşılık 1837'de otuz yaşında iken mirliva/tuğgeneral olmuştur.

1840'da Kastamonu Zabtiye Nezareti'ne, 1842'de Zabtiye Nezareti de uhdesinde kalmak üzere Varna muhassıllığına memur olmuş, 1843'te vazifesi Edirne ve Şumnu mevkiinde bulunan Rumeli ordusunun süvari mirlivalığına tahvil/çevrilmiştir.

1848'te çıkan Macar İhtilâli sebebiyle Eflâk'ta toplanan askeri fırkanın kumandanlığına tayin edilerek Bükreş'e gönderilen Abdülhalim Paşa, Bükreş'te bulunduğu günlerde ferikliğe/fırka ku-

mandanlığına terfi etmiştir. Abdülhalim Paşa, bu sırada çıkan Bosna isyanı nedeniyle de Bosna'ya gönderilmiştir. Abdülhalim Paşa'ya Macar ihtilali sırasında Ruslar birinci rütbeden Saint George nişanı vermişlerdir. Kısa bir müddet sonra İstanbul Zabtiye Kaymakamlığı'na atanan Abdülhalim Paşa, İstanbul'da ancak dokuz ay kadar kalabilmiş, çıkan bir isyan üzerine dört tabur Nizamiye asker ile Havran'a intikal ederek isyanı bastırmıştır.

1853 Kırım Harb'i'nde Abdülhalim Paşa, Tuna cephesine gitmiştir. İsakça ve Maçin cepheleğinde aldığı muzafferiyet üzerine üçüncü dereceden Mecidî nişanı ile taltif edilmiştir. Daha sonra Kalafat galibiyeti ile alınan ganimet toplam ve harp malzemelerinden dolayı da nişanı ikinci rütbeye çevrilmiştir.

Abdülhalim Paşa, İsakça, Tulça ve Maçin cephelelerinde gösterdiği başarı Ömer Paşa'nın onu kıskanmasına yol açmış, kahramanlığı ile meşhur vezirlerden Tokadî Hasan Paşa'yı rekabet kastiyle o bölgeye göndermiştir. Bu duruma üzülmeyen Abdülhalim Paşa, üstün karakteri sayesinde Hasan Paşa ile dost olmuş ve beraberce savaşmışlardır. Bu dostluktan da rahatsız olan Ömer Paşa, bu defa ikisini birden oradan uzaklaştırıp, Abdülhalim Paşa'yı Vidin ve Kalafat cephesi kumandanlığına göndermiştir. Bu son değişiklikten sonra Ruslar'ın Tuna'nın güney kısımlarına tecavüze başlamaları Abdülhalim ve Hasan Paşalar'ın İsakça ve Maçin'deki hizmetlerinin büyüklüğüne işarettir.

Abdülhalim Paşa, Kalafat'ta bulunduğu sırada bir gün bir alay süvari ile karşı tarafta bulunan Karayova'ya geçip oradaki Rus süvarisine hücumla onlara galip gelmiş ve yanlarında bulunan iki adet topu da alarak geri dönmüştür.

Bir ara görülen lüzum üzerine Rumeli ordunun bir kısmı Serdar-ı Ekrem Ömer Paşa'nın refakatinde ve Abdülhalim Paşa da beraber olduğu halde Sivastopol, Gözleve ve Balıklava'ya gönderilmiştir. Kırım'da da Abdülhalim Paşa şecaat ve cesareti ile temayüz etmiştir.

Bariştan sonra Fransa bir madalya, Avusturya ise Kommander Leopold nişanı ile taltif

etmişlerdir. 1855-1859 yıllarında Dâr-ı Şûrâ-yı Askerî âzası olarak İstanbul'da bulunan Abdülhalim Paşa, 1859'da Karadağ'a tayin edilmiştir. Orada 9 ay kadar kaldıktan sonra rahatsızlığı nedeniyle tedavi için İstanbul'a dönmüş, 1860'ta Dâr-ı Şûrâ-yı Askerî'ye başkan olmuştur. Dört ay sonra Şam'da başlayan fesat hareketlerini önlemek için müşir rütbesi ile 5. Ordu Kumandanlığı'na memur edilmiş, burada bulunduğu dört yılda huzuru sağlamıştır. Ayrıca, Suriye'de kura-yı askeriyenin de icrasını başarmıştır. Bu başarısından dolayı kendisine birinci rütbeden Mecidî ve Osmanî nişanları verilmiştir.

Abdülhalim Paşa, 1862-63'de sırası ile Zaptiye Müşirliğine, Meclis-i Vâlâ âzalığine, ikinci kez 5. Ordu Kumandanlığına tayin olunmuştur. Şam'da bu sefer dokuz ay kalabilmiş, yine sağlık nedeni ile ordu kumandanlığından istifa ederek İstanbul'a dönmüştür. İstanbul'da boş bırakılmayan Abdülhalim Paşa, bu defa selamlık törenlerini düzenlemekle görevli iken 1866-67'de ortaya çıkan Girit meselesi ile Yanya fırkasına kumandan olmuştur.

Yanya'dan İstanbul'a gelip selamlık görevine dönen Abdülhalim Paşa, 1870'de merkezi Erzurum olan 4. Ordu Kumandanlığına gönderilmiştir. Erzurum dönüşü bir müddet boş kalmış, 1873'te Meclis-i Tanzimât-ı Askerî âzalığine seçilmiş, bu meclisin kaldırılması üzerine de 1875'te Dâr-ı Şûrâ-yı Askerî ikinci reisliğine, 1878'de Sultan Abdülaziz olayına karışan Damad Mahmud Celaleddin Paşa'nın muhakemesi için kurulan Divân-ı Harb'e başkan olmuştur. 9 Mayıs 1882'de Şeyhül-haremlik vazifesine tayin edilmişse de yorgun ve yaşlı olmasından dolayı bu göreve gidememiştir.

5 Nisan 1885'de vefat eden Abdülhalim Paşa, Eyüp Sultan Bahariye'ye defnedilmiştir. Belgelere göre kısa boylu, güler yüzlü, cesur, derviş meşrep, mütevazı, güzel ahlak sahibi bir kişi idi. Abdülhalim Paşa'nın XIX. yüzyıl devlet ricalı arasında çok parlak bir mevkisi vardır.

سرکشی مکتوبه

رفیق بویغ سوی ایجنده بر بلو کله بیاص غنه کونر لسه ابروی اذاک سنه وارز دوم ایلام لوی کهنوت ایکنه
سنی موقض بویغ بر لوانغ غو بولیم بیت طرفنده باله دود مقدم بانهک مقام سرکشی برده تقدم بویغ خزانه غو
رهجه علم شادی الهسه و مفاد اشعار اصول واجب عالم موافقه و ره اوزله مرتبه لقا سوکی سر ایلام بویغ غو
قلسه لفظه ایجاب اجلاس نیک ادم انکله

Macar ihtilali sırasında Seraskerliğe gönderdiği tahriratu (BOA, A. MKT, nr. 128/6)

شیخ المصلح خدمت مقدسه نسیبه بر لویج اولاده علم ناسا حضرت نیک شیخوئی حبیبه عبدودیم جم اولاده ایشریه معارف
ایمکت اولده مناسب بر دانک معادنگه انتخاب و تعیین ارام نیه جناب یادشاهی انشای علمینه اولوب خدمت مذکور و ایجنه سوی
مالیه اعصابه درجه اولی صنف ناسی محاسبه نزهت اولدایم لوزیم داره سی باسره کاتی سابعه صیرتک مناسب کی وارده خط
فهراتیه بر اندوده برینک دیلورد زوعلیک نسیبه وارم بریدجه دیگر بر دانک مهورتی حقیق اولدایم نیه جناب یادشاهی
خدمت معافه و شرف و بریدر بر حکم جلیلی اجرا اولدور انتم ارام صلیح و ارام صلیح

Abdülhalim Paşa'nın ihtiyarlığı sebebiyle yapamayacağı şeyhül Haremlik vazifesi için bir yardımcı tayini talebi ile ilgili tezkiye (BOA, Y. A. HUS. nr. 170/63 [21 Ramazan 1299 / 8 Haziran 1882])

Şiirlerde Abdülhalim Paşa

Salih Hayri Bey, Kırım Muharebesi'ni anlattığı *Kırım Zafernamesi* adlı manzum eserinde Abdülhalim Paşa'dan bahseder:

Kalafat'dan çekilip asker-i Rus
Ahz u zaptından olunca me'yûs

Küçük Eflak'ı dahi terk etti
O araziyi bırakıp gitti

Ardına düştü Halim nam ferik
Geri kalmışlardı kıldı tazyik

Sekseni oldu gıda-yı şemşir
Aldı birkaç kadana, hayli esir

İleri, ordu kılındı i'zâm
Karayovâda olundu ârâm

Tayyazâde Ata Efendi de Silistre'ye gidip
Ruslar'ın Karalaş'a doğru ricata mecbur edil-

diği muharebede bulunmuş ve Abdülhalim Paşa'nın onları bir müddet Giridizâde Mehmed Paşa ile beraber takiple Silistre'den iyice uzaklaştırmasını bizzat görmüştür. Bu husus da *Kırım Zafernamesi*'nde şu beyitlerle anlatılmaktadır:

Olunup ordu sabahtan takip
Tabyanın cümlesi hedm ü tahrip

Giderek keşfine Halim nam ferik
Geri kalmışları kıldı tazyik

Çekilip hâsılı cünd-i düşan
Karalaş semtine geçti oradan

Çalışıp kırk iki gün şiddet ile
Döndü zapt eylemeden tabya ile

Eyleyip hıfz, imanında Hûda
Bulmadı ahzına çare a'da

Kaynaklar: BOA, DH. SAİD.d, nr. 1/526; Talip Mert, "Abdülhalim Paşa", *Giresun Tarihi Sempozyumu (30-31 Mayıs 1996)*, İstanbul 1997, s. 325-328; Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî* (yay. Nuri Akbayar-S. Ali Kahraman), I, İstanbul 1996, s. 111-112.